

LISTEK.

I. znanstveni shod čeških pravnikov v Pragi.

(Konec.)

Predsednik shoda prof. dr. vit. Randa je, nadaljuje svoj govor, rekel:

Pa še iz drugih razlogov se je sklical občni shod pravnikov čeških. Znano je, da strokovni znanstveni shodi znamenito vplivajo na razvoj strokovnih ved ter na prospeh znanstvenih zavodov. Zlasti velja to o pravniških shodih. Tu se pretresajo predmeti zakonodavstva in javne uprave, kojih provedba je skoraj povsem v rokah pravnikov. Dovolj, če se opozarja na sloveče shode nemških pravnikov, ki so mnogo pripomogli k razvoju in k kodifikaciji enotnega prava za celo nemško državo. Na razvoj avstrijskega zakonodavstva pa so ti shodi, kolikor so pri njih imeli deleža tudi nemški pravniki iz Avstrije, vplivali le tuptatam in samo posredno. Vprašanja časa, ki so se specialno tikala Avstrije, naravno niso mogla biti na njih programu. In vendar se je tudi pri nas čutila potreba, vporabiti strokovna znanja in bogate izkušnje tisočero avstrijskih pravnikov v prospeh neizogibne reforme in nujne dopolnitve pomanjkljivega in deloma zastarelega zakonodajstva, kakor tudi izboljšanja javne uprave. Zlasti vsled dolgoletnih, obžalovanja vrednih razmer v naši poslanski zbornici smo v marsikateri panogi zakonodajstva žalibog daleč zaostali za inozemstvom. Ravno sedaj se je na odredbo Nj. Veličanstva sestavila komisija šestih članov, ki naj bi se lotila reforme državljanskega zakonika — tega temeljnega stebra našega prava. Je li mogoče z uspehom doseči to reformo, ne da bi se poleg drugih faktorjev poslušali glasovi tisočero avstrijskih pravnikov? Gotovo ne! A oglasiti se morajo ti krogi za besedo in dati izraza svojim težnjam!

Potreba posebnih avstrijskih pravniških shodov se je pojavila zlasti od l. 1866. sem, po razdružitvi nemške zveze, h kateri je spadala tudi Avstrija. V resnici sem dobil

kmalu po letu 1866. od nekaterih avstrijskih pravnikov vprašanja in nasvete o tej stvari. A dotični poskusi so bili brez uspeha. Novejši čas je na nekatere češke in poljske pravnike prišel od važne strani poziv, da bi se naj — morebiti v posebni skupini — udeleževali nemških pravniških shodov. Na to se je z naše strani stavil pogoj, da bi se ti shodi izpremenili v shode nemško-avstrijske. Temu pogoju pa se ni ustreglo. Torej ne preostaja drugega, nego v Avstriji poskusiti to s pravniškimi shodi, po narodnostnih ločenimi!

Današnji dan je dokazal jasno, da se je ta poizkus na Češkem sijajno obnesel! Tu nimam na mislih le vrlega števila udeležnikov, ki je narastlo na 1300, in dostojno zastopanih visokih dostojanstvenikov ter bratskih rodov slovanskih, marveč na mislih imam v prvi vrsti visoko znanstveno ceno cele vrste došlih razprav (50) o nujnih vprašanjih časa, tikajočih se reforme civilnega in kazenskega zakonodajstva, javne uprave in narodnogospodarske politike. Ti spisi tvorijo malo knjižnico o vprašanjih iz naše stroke, ki ne vzbujajo zanimanja samo pri pravnikih, nego pri vsem izobraženem občinstvu. Mnogobrojna in po večini temeljita dela o tem se z zadevnimi predlogi referentov predlože posameznim odsekom v sklepanje, in prepričan sem, da doneso ta posvetovanja za vedo dobre sadove, za življenje trajno uporabo, a češkemu pravništvu zaslužno priznanje znanstvenikov. (Burno, dolgotrajno odobravanje.) — —

Slavnostni shod je še pozdravil v imenu ministrskega predsednika pl. Koerberja kakor vodje justične uprave višjesodni predsednik praški V. vit. Wessely, za njim pa odposlanci raznih slovanskih pravniških zavodov in društev, kakor tudi praški župan. Završil se je shod s predavanjem dvornega svetnika prof. dr. Brafa »o vedi narodnogospodarski na početku XX. stoletja«.

Pravo znanstveno delovanje se je preložilo v seje raznih odsekov, ki so rešili naprej določena vprašanja s tem, da so prijavili resolucije za končno zborovanje shoda na binkoštni ponedeljek popoldne. Po opravljenem redu je bila v plenarnem zborovanju debata izključena in se je zgolj o resolucijah glasovalo. Tu naj le še zabeležimo, da se je prej ta večer vršil sijajen banket predvsem za goste, na katerem so bile govornice

pomenljive napitnice. Kakor na banketu, tako tudi na končnem glasovanju je bil dr. vit. Randa predmet navdušenih ovacij.

Izid znanstvenih posvetovanj na tem shodu se kaže, ako radi tesnega prostora opustimo nekatere, za širše kroge manj zanimive resolucije, v nastopnem :

Odsek I. za civilno in trgovsko pravo.

Na vprašanje 1.: Ali je priporočati reformo civilnega prava glede jamstva za nezakriviljeno škodo? — se je odgovorilo : 1. Priporočati je določilo, da naj jamči principal za škodo, povzročeno po njegovih pomočnikih. 2. Priporočati je določilo, da naj jamčijo juristične osebe za škodo, povzročeno po njih organih in uslužbencih v obrtovanju. 3. Priporočati je, da se potem razširjenega zakona o jamstveni dolžnosti železnic z dne 5. marca l. 1869. in 12. julija l. 1902 določi, naj jamčijo podjetniki nenaavadno nevarnih podjetij za ono škodo, ki je nastala komurkoli vsled izvrševanja podjetja. 4. Priporočati je določilo, da naj imetelj živali, zlasti pa nekoristnih, jamči za vso po njih povzročeno škodo.

Za prihodnji pravniški shod se je odložila rešitev vprašanja, ali je priporočati, da naj predstojnik domačega gospodarstva jamči za ono škodo, katero so povzročili člani rodbine, opravljajoči svoj posel v gospodarstvu.

Na vprašanje 2.: Ali je dopolnitev privatnega prava z novim oddelkom o varstvu prirodnih sil ali energij (elektrike, toplote itd.) potrebna? — se je odgovorilo : Želeti je, da se prirodnim silam, vkolikor jih človek obvlada, zlasti (kinetični) električni energiji, podeli pravno varstvo z absolutnim učinkom v tem zmislu, da naj v tem oziru analogno veljajo predpisi o premični lastnini in posesti, v kolikor je zaradi naravne kakovosti onih sil sploh dopustno uporabljati te predpise.

S tem se je izčrpljivim prirodnim silam priznala kvaliteta pravnega dobra ne le na polju obligacijskega prava, nego tudi na polju absolutnih prav de lege ferenda. Tekom razprav se je izrekla želja po specialnem zakonu, ki naj bi uredil vso snov z enotnega stališča.

Odsek II. za civilno pravdo.

K vprašanju 1. se je sklenila resolucija: Izpremembe predpisov o prizivnem postopanju proti razsodbam okrajnih sodišč (radi več kot 100 K) v tem zmislu, da bi se v prizivnem postopanju dalo navajati nove okoliščine in dokaze, ako nista bili stranki na sporni razpravi zastopani po odvetniku, ni priporočati; odsek sploh pri tem ne priporoča, da se v sporih, za katere ni predpisano zastopanje po odvetnikih, uvajajo katerekoli posebne določbe o postopanju ali vsebini pravic spornih strank le za slučaj, če bi ne bili stranki pri razpravi zastopani po odvetnikih.

Na vprašanje 3.: Po kakšnih izpremembah izvrš. reda je težiti glede izterjavanja denarnih terjatev potom dražbenega postopanja nepremičnin? — se je odgovorilo: § 150 izvrš. reda ne zadošča v svojem dosedanjem besedilu in priporočati je izpremembo legislativnim potom v tem zmislu, da bi princip pokritja ne stal v nasprotju s prioritetnim principom.

K vprašanju 4. se je sklenila naslednja resolucija: Izjemno od pravila §-a 505, odst. 3. c. pr. r. se da na tozadevni predlog z neizpodbitnim sklepom tudi na potrdilno sodbo druge instance uporabiti določba drugega odstavka §-a 524 c. pr. r. Predlog, v katerem je vsled izvršitve razsodbe pretečo nevarnost izpričati, je do dneva vložitve revizije vlagati pri prizivnem sodišču, od tega dne pa pri sodišču prve inštanice in, če se je eksekucija že predlagala, pri sodišču, pristojnem po zmislu §-a 45, odst. 2 izvrš. r.; v zadnjih dveh slučajih je vrhu tega izpričati, da je za okoliščine, ki utemeljujejo oviranje, izvedel predlagatelj šele po ustni prizivni razpravi. Prizivno sodišče mora na prizivni razpravi pred sklepom o tem predlogu zaslišati nasprotnika in, če ni bilo nobene razprave, naročiti, da se ga sodno zasliši. Kadar pristojna odločba o predlogu sodišču prve instance ali pa izvršilnemu sodišču, se ravna pred sklepom vršeče se zaslišanje nasprotnika po predpisih §-ov 55, odst. 1 in 56 izvrš. r.

Odsek III. za kazensko pravdo.

K vprašanju 1.: Ali je dati odškodnino za preiskovalni zapor? — se je sklenila resolucija: Pravičnost zahteva, da

se onemu, proti kateremu se je kazensko postopanje končalo z ustavitvijo ali oprostilno sodbo, zakonito zajamči pravica do povračila najmanj vsaj gmotne, vsled preiskovalnega zavora povzročene mu škode iz državnega zaklada. V tem oziru je preiskovalni zapor popolnoma enak zavarovalnemu zaporu. Povračilo je izključeno, če je kdo namenoma dosegel preiskovalni zapor. Nasprotno pa pravica do povračila ne bodi niti odvisna od dosedanje nekaznovanosti zaprtega, niti jo je omejevat na kak drug tak način, ki je onemogočil povračilo odškodnine vselej tedaj, kadar jo je zahteval pravni čut sam. Odločba o pravici do odškodnine in nje višina se pridržuje kazenskim sodiščem.

Na vprašanje 2.: Ali je v Avstriji priporočati institucijo pogojne obsodbe — je pravniški shod izrekel prepričanje, da je uvedbo pogojne obsodbe v Avstriji želeli in priporočati. Izmed različnih sistemov pogojne obsodbe je belgijsko-francoski sistem za naše razmere primernejši od angleško-ameriškega in zasluži tudi prednost pred nemškim sistemom pogojnega pomiloščenja ali celo pred brezpogojnim pomiloščenjem, ki se je pri nas uvedlo z justično-ministerialno odredbo z dne 25. novembra 1902. Zastran načina uvedbe je priporočati, da se dá zadevnim določbam načrta kazenskega zakona, kakor se je bil o njem posvetoval odsek poslanske zbornice leta 1893, takoj zakonito moč, dokler bi se v bodočem kazenskem zakonu nanovo ne uredile.

O vprašanju 4.: S kakimi sredstvi se je s stališča kazenskega prava bojevati proti alkoholizmu? — se je po živahni debati odločevanje preložilo na prihodnji pravniški shod.

Odsek IV. za javno pravo in narodnogospodarsko politiko.

K vprašanju 1. se je sklenila resolucija: Shod smatra, da je reforma materialnega policijskokazenskega prava ter postopanja nujna, in pričakuje, da se zajedno z načrtom novega kazenskega zakona kmalu predloži načrt policijskokazenskega zakona, ki bode ustrezal znanosti in potrebam sedanjosti. Pravniški shod smatra za potrebno, da si da deželni odbor predložiti od podrejenih mu avtonomnih oblastev vse od le-teh izdane policijske odredbe ter da vse potrebno ukrene, da se razglase ti predpisi.

K vprašanju 2.: Ali je treba zakona o civilnopravnem jamstvu javnih uslužbencev po zmislu čl. 12 odst. 3 drž. osn. zakona o izvrševalni moči? — je shod izrekel prepričanje, da je namesto v čl. 12 državnega osnovnega zakona o izvrševalni moči obljubljenega zakona treba zakona, ki bo statuiral jamstvo države in javnih korporacij za škodo, nastalo vsled uradnih dejanj ali zanemarjenja od strani njih uslužbencev.

K vprašanju 3. (Kritika dosedanjega sistema avtonomije in pota bodočega razvoja) se je sklenila resolucija:

Pomanjkljivosti, ki se kažejo pri oskrbi avtonomnim korporacijam in njih organom odkazanih upravnih panog, je moči odstraniti, ako se predrugači sedanji sistem avtonomije. V to svrhu je zlasti potrebno: 1. Statuirajo naj se razlike v organizaciji občin po njih velikosti in gospodarskem značaju, manjše občine pa se naj združijo za gotove panoge javne uprave. 2. V avtonomno upravo naj se namesti kvalificirano uradništvo pod nadzorstvom višjih avtonomnih instanc. 3. Delokrog avtonomnih organov naj se konsekventno omeji nasproti cesarskim upravnim oblastvom in razširi na sorodna polja. 4. Avtonomnim organom naj se na polju njih delokroga podeli izvršujoča prisilna oblast. 5. Nadzorstvu cesarskih oblastev nad avtonomnimi organi naj se v smeri pravne kontrole jasno določijo meje ter precizno formulirajo slučajni uradnega poseganja višjih avtonomnih instanc. 6. V občinah naj se napravi četrti volilni razred s tem, da se volilna pravica raztegne na one udeležence, ki je doslej niso imeli. 7. Da se občinska avtonomija razvije in najsposobnejše delavne sile obvarujejo, je priporočati, naj se na kompetentnem mestu deluje na to, da se mladina na ljudskih in strokovnih šolah bolje kot doslej seznani z avtonomijo in da se na praški univerzi in brnski tehniki ustanove posebne stolice za avtonomno pravo.

O vprašanju 4., namreč o potrebi in načinu javnopravne ureditve kartelov, se razprava radi nedostajanja časa ni mogla dovršiti in se zato ni sklenila nobena resolucija.

O vprašanju 5. zastran smotrov in mej nadaljnjega napredka na polju socialnega zavarovanja v Avstriji se je sklenila resolucija: Pravniški shod izreka občno prepričanje o nujno potrebni reformi našega delavskega zavarovanja s tem, da se mu

na eni strani pridoda invalidno in starostno zavarovanje, na drugi strani, da se vsa zavarovalna polja organsko spoje v eden sistem ter obenem raztegnejo na vse, v mezdnem razmerju stoječe osebe, na temelju bolniških blagajn kot skupnega izvrševalnega organa vseh zavarovalnih področij. Z zadovoljstvom pozdravlja pravniški shod, da odgovarja popolnoma tem načelom — glasom poročila vladnih zastopnikov v ekspertizi za tretjo revizijo klasifikacije nevarnosti nezgod od aprila tega leta — že dovršena vladna predloga. Obenem izreka prepričanje, da bi tedaj, ko se po zmislu dosedanjih tozadevnih načrtov odpravijo rente za manjše nezgode, in ko se, kot nameravano, ves — torej tudi vsled nezgod povzročni — zdravilni proces odkaže bolniškim blagajnam, v okviru reforme v bistvu ne preostajalo prostora za samostojno zavarovanje proti nezgodam in da bi bilo le-to organično združiti z zavarovanjem proti onemoglosti. Zaeno se shod načeloma izjavlja, naj se sedanji enostransko le delavstvo upoštevajoči zavarovalni sistem drugo za drugim preustroji v splošni socialni zavarovalni sistem, da se ga polagoma razširi zlasti na one kroge malih podjetnikov (malih obrtnikov, malih trgovcev, malih kmetovalcev), ki so, ne davajočo pravila niti enemu samemu pomožnemu delavcu, takisto navezani na delo svojih rok in ki so tako glede njih načina življenja kakor tudi glede nezanesljivosti eksistence večinoma enaki delojemalcem dotičnih strok in ki zategadelj potrebujejo enako kakor le-ti socialne prisilne oskrbe. Vladajoče gibanje stavi sicer to zahtevo za stanovski postulat, pravniški shod pa smatra za potrebno, poudarjati, da se da v okviru socialnega zavarovanja govoriti le o osiguranju potrebnega eksistenčnega minima in da je treba poznejšnjemu, s sodelovanjem poklicanih javnih faktorjev primerno organizovanemu privatnemu zavarovanju prepustiti, da ga izpopolni na individualno višjo življensko mero.

